

Teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse muutmise ettevalmistamise TA riikliku korraldamise töörühma koosolek

KOKKUVÕTE

Aeg: 04.11.2020 kell 13-16

Koht: Tallinn, HTM hoone Tõnismägi 5a, Tartu, HTM hoone Munga 18, veebis

Osalejad: Aleksander Vukkert, Anne Jürgenson, Argo Rosin, Enno Lend, Epp Lankots, Erkki Karo, Erle Rikmann, Kristi Raudmäe, Kristi Rüütel, Kristiina Kütt, Kristiina Ross, Mari Teesalu, Martti Kalvik, Mikk Vahtrus, Monika Tappo, Reelika Vahopski, Ruth Tammeorg, Siim Kinnas, Siret Talve, Taivo Raud, Tiina Silem, Triin Roosalu, Tuuli Levandi, Ulla Preeden, Urmas Varblane, Hardi Tamm, Karin Jaanson, Indrek Reimand, Andi Pärn, Leena Kurvet-Käosaar, Katrin Pihor, Mariann Saaliste, Kairi Värvi, Maia-Liisa Anton, Andre Vesikioja, Urmas Nagel, Ene Viiard, Kairi Talves, Mari Teesalu, Jaak Aaviksoo

Sissejuhatus

Katrin Pihor (töörühma juht) teeb sissejuhatuse. Töörühma liikmetele on enne koosolekut saadetud slaidid.

TAKS_korraldus.ppt
x

Soovime, et TAKSis oleks minimaalne reeglistik teadus- ja arendustegevuse korraldamiseks, mis aitaks keskkonda kujundada ja luua. Hetkel on olemas kehtiv seadus ja asutustelt kogutud ettepanekud seaduse muutmiseks. Töörühmade koosolekute materjal koondatakse veebilehele, mis tehakse kättesaadavaks. Arutelud jätkuvad ka pärast VTK valmimist eelnõu koostamise käigus. Juhtrühma koosseis on fikseeritud, töörühmade koosseis on paindlik. Töörühmade ülesandeks on tuua välja probleemid ja pakkuda lahendusvariandid. Võimalik on kaasata täiendavat ekspertiisi. Töörühmade koosolekutest tehakse kokkuvõtted, töörühmade liikmetel on võimalik saata täiendavaid kirjalikke kommentaare.

TAI juhtimine

TAI süsteem ja selle juhtimine on tänase seisuga keeruline, erinevaid kogusid on väga palju ning selge ei ole nende otstarve ja vastutus. Nii asutuste poolt esitatud ettepanekutes kui ka rakkerühma raportis on välja toodud TAI institutsionaalse struktuuri täpsustamise vajadus. Vabariigi Valitsuse ülesannete kohaselt tagab Vabariigi Valitsus ministeeriumite vahelise koostöö TA poliitika elluviimisel, kuid ebaselge on, kuidas seda tehakse.

TAIE strateegia näeb ette, et erinevaid kogusid ja komisjone on tulevikus vähem. TPK ja IPK asemel on planeeritud tegutsema TAI juhtkomisjon.

Arutelu:

- Juhtimise konsolideerimine on mõistlik ja vajalik, kuid kaaluda tuleb, kas kõik kolm kirjeldatud tasandit (TAN, TAI juhtkomisjon ja koordinaatsioonikogu) peaksid olema sätestatud seaduse tasemel. TAN ja TAI juhtkomisjoni rolli kirjeldamine seaduse tasandil on vajalik, kuid täpsustamist vajab loodava koordinaatsioonikogu roll ning selle sätestamine seaduse tasandil.
- Oluline on, et kogude tehtud otsused oleksid dokumenteeritud ja need otsused oleksid kättesaadavad (kui tegemist ei ole ametkondlikuks kasutamiseks mõeldud dokumentidega).
- Kogude ja komisjonide tegevuses on oluline ajamõõde, millise sagedusega strateegiaid üle vaadatakse, samuti see, kas ja kuidas on erinevate huvigruppide, sealhulgas ettevõtete, sisend arvesse võetud. Tagada tuleb erinevate osapoolte esindatud kogudes.
- TAI juhtkomisjoni (ja teiste komisjonide ja kogude) ülesanded võiksid seaduse tasandil olla sätestatud võimalikult lakooniliselt. Seaduse tasandil ei ole vajalik sätestada komisjonide ja kogude liikmete arvu, silmas tuleb pidada komisjonide töövõimelisust.
- TAI juhtimisel on oluline, et tekiks koostöö ministeeriumite vahel ning teadussüsteem ei killustuks, sh ei tekiks uusi riiklikke TA asutusi, kui eelnevatel aastatel on TA süsteemi pigem konsolideeritud.
- TAI juhtkomisjon on TA suunav horisontaalne kogu. Valdkondade lõikes võiks olla nõuandvad kogud.

TAI koordinaatsioonikogu

TAI koordinaatsioonikogu idee põhineb EL asjade koordinaatsioonikogul, kus arutelud toimuvad kahel tasandil: asestantslerite ja ametnike tasandil. Koordinaatsioonikogu on planeeritud regulaarse ametnike tasandil toimiva ministeeriumite vahelise koostöövõrgustikuna. Senine ministeeriumite teadusnõunike võrgustikukoostöö on hästi toiminud. See oleks kogu, kus ministeeriumitega läbi rääkida TANI esitatavad seisukohad, samuti aitaks koordinaatsioonikogu tegevus ära hoida dubleerimist. Oluline on ka riigi rahvusvahelise TA koostöö koordineerimine. Raamprogrammis on partnerlused väga oluliseks instrumendiks, aga nendes osalemine vajab riigi tasandil strateegilist lähenemist. Koordinaatsioonikogu moodustamine oleks teadusnõunike võrgustiku institutsionaliseerimine.

Arutelu:

- Koordinaatsioonikogu formaat on ametnike tasandil koostöö organiseerimiseks sobiv. TAI koordinaatsioonikogu on planeeritud ühetasandilisena, kuid tuleb pöörata tähelepanu, kuidas jõuavad strateegilised küsimused otsusteni. Teadusnõunikel ei ole manadaati ministeeriumite nimel kokkuleppeid sõlmida, see peaks toimuma kas asestantslerite või kantslerite tasandil.
- Koordinaatsioonikogu töö tulemused vajavad täpsemat läbirääkimist. Üheks töö tulemuseks on sisend TANI, samuti on võimalik erinevate ministeeriumite töö kaardistamine teatud kindlates valdkondades ja selles ühisosa leidmine, nt tuumaenergeetika osas. Koordinaatsioonikogu üks roll on silotornide vältimine ja horisontaalsete teemade käsitlemine.
- Koordinaatsioonikogu on nõuandev kogu TANile ja Vabariigi Valitsusele. Seega on oluline, et koordinaatsioonikogu töö oleks institutsionaliseeritud, oma roll peaks selles olema Riigikantseleil. Vabariigi Valitsuse üks ülesannetest on ministeeriumite vahelise koostöö tagamine. Kui seda koostööd tehakse koordinaatsioonikogus, peaks Riigikantselei seda tööd eest vedama. Samas toimub Riigikantselei töö strateegilisel tasandil, kuid koordinaatsioonikogu töötab ametnike ja valdkondade tasandil.
- Läbi tuleb mõelda, kuidas jõuavad teemad koordinaatsioonikogu ja teiste kogude päevakorda.

- Ka erialaliitude arendusnõunikud võiksid olla koordinatsioonikoguga seotud.
- Oluline on arutada, mis peaks olema seaduses ja mis mitte. TPK ja IPK kogub ideid, testib neid ja annab nende pinnalt nõu. Koordinatsioonikogul on teine funktsioon – see on pigem infovahetus, see ei ole nõuandev kogu. Küsimus on, kas koordinatsioonikogu ülesanded ja vastutus peaks olema sätestatud seaduse tasandil. Koordinatsioonikogu ülesanded võivad ajas muutuda, seega piisab nende reguleerimisest mõnes madalama taseme õigusaktis.

HTM täiendab materjale ja kirjeldab, kuidas komisjonid (TAN, TAIE juhtkomisjon, koordinatsioonikogud) omavahel seotud on. Töörühma arvamus ja sisend on oodatud.

Ministeeriumite roll

Ministeeriumite ülesanded on kehtivas TAKSis kirjeldatud. Küsimus on, kas sellises detailsuses on regulatsioon vajalik. Ettepanek on mitte sätestada seaduse tasandil TA programme, samuti ei ole kohane viide evalveerimisele.

- Kuigi seaduse tasandil on ministeeriumite ülesanded seoses TA-ga sätestatud, on ministeeriumite teadlikkus ja aktiivsus erinevad. Teadusnõunike tegevus on ministeeriumite aktiivsust TA-ga tegelda tõstnud. Strateegia Eesti 2035 kohaselt on Eestis poliitikakujundamine teaduspõhine, seega on ministeeriumite roll see tagada.
- Ministeeriumite ülesandeks peaks olema mitte TA programmide elluviimine, vaid TA programmidele tellimuse kujundamine ja rahastamine. Programmide rakendamine võiks olla ühetaoline. Ministeeriumite ülesannetes ei peaks mainima konkreetseid rahastusinstrumente (näiteks TA programmid). Ministeeriumid suudavad üldjuhul TA vajadusi lauale tuua, kuid ei suuda sageli korraldada nende finantseerimist.
- Valdkonna ettevõtete TA vajadus peab ministeeriumite lauale tulema strateegiate väljatöötamise ja ülevaatamise käigus, kuna sellesse protsessi kaasatakse kõiki partnereid.
- Teaduspõhine poliitikakujundamine ei tähenda üksnes valdkonnas tehtava TA toetamist, see tähendab ka TAd soosiva seadusloome kujundamist oma poliitikavaldkonnas.
- Riigi ülesanne peaks olema ka kriitilise massi teadlaste hoidmine igas valdkonnas. Tavapärastelt on teadusvaldkond oluline siis, kui majandus suudab seda üleval pidada, kuid kui majanduskeskkond muutub, võivad oluliseks saada hoopis teised teadusharud. Teadusvaldkondade taastamine on keerulisem kui valdkonna teadlaste kriitilise massi alleshoidmine. Veelgi olulisem ülesanne on otsustada, milline teadusvaldkond vajab antud ajahetkel lisaarendamist. Kehtivas TAKSis puudub säte, mille kohaselt ministeeriumid kujundavad nõudlust valdkonna TA järele.
- Selgitamist vajab, kas ministeeriumitel on iseseisev roll valdkondliku TA korraldamisel või tuleneb TA-ga tegelemine teistest ministeeriumite ülesannetest? Kehtiva seaduse kohaselt on TA-ga tegelemine iseseisva ülesandena ainult HTM-il ja MKM-il, teiste ministeeriumite puhul on TA TAKS kohaselt pigem nende ülesannete täitmiseks. Samas tegelevad mõned ministeeriumid oma teadusvaldkonna ja kõrghariduse rahastamisega. Kui TA ostetakse teenusena sisse, siis ei ole tegemist TA rahastamisega. Rahastamisega on tegemist juhul, kui antakse raha ja vastu tahetakse avalikku hüve.

Kokkuvõte, järgmine koosolek

Järgmisel koosolekul tulevad arutusele ETAG ja Eesti Teaduste Akadeemia roll ja ülesanded, samuti HTM ja MKM ülesanded ning innovatsiooni teemade kajastamine TAKSis. Järgmine koosolek toimub 26.novembril kell 14-17.

Töörühma liikmetel on võimalik saata täiendavaid kirjalikke ettepanekuid (mariann.saaliste@hm.ee).

Kokkuvõtte koostas

Mariann Saaliste